

Vergaderjaar 1998–1999

26 440

Verslag van een werkbezoek van een delegatie uit de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken aan de Volksrepubliek China (1 tot en met 11 november 1998)

Nr. 1

VERSLAG

Vastgesteld 10 maart 1999

Een delegatie uit de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken heeft van 1 tot en met 11 november 1998 een werkbezoek gebracht aan de Volksrepubliek China. Doel van het bezoek was om informatie te verkrijgen over onder meer de economische situatie, de buitenlandse en binnenlandse politiek, de waterproblematiek en de relatie tussen Nederland en China. Er zijn bezoeken gebracht aan de hoofdstad Beijing, waar gesprekken zijn gevoerd met landelijke autoriteiten, aan Wuhan waar de delegatie onder meer een indruk heeft gekregen van de omvang van de recente watersnood in dat gebied en aan Shanghai, waar vooral is gesproken over de economische ontwikkelingen.

De delegatie was samengesteld uit mevrouw M. de Boer (PvdA, tevens voorzitter van de commissie), de heer ir. P. K. ter Veer (D66), de heer ir. E. L. P. Hessing (VVD), mevrouw A. M. A. van Ardenne-van der Hoeven (CDA), mevrouw M. B. Vos (GroenLinks) en de heer drs. A. G. Koenders (PvdA). De griffier van de commissie, de heer mr. J. Hommes, trad op als griffier van de delegatie.

De delegatie heeft het werkbezoek als leerzaam en informatief ervaren. Bij de voorbereiding en tijdens het werkbezoek heeft de delegatie veel steun ontvangen van de Nederlandse ambassadeur in Beijing en de consul-generaal in Shanghai en hun medewerkers. Zij spreekt daarvoor haar erkentelijkheid uit.

De voorzitter van de delegatie,
De Boer

De griffier van de delegatie,
Hommes

1. Inleiding

De Volksrepubliek China ligt in het oosten van Azië en telde in 1993 een bevolking van ongeveer 1,3 miljard mensen. Het is daarmee het land met de meeste inwoners ter wereld. Het economisch potentieel is enorm. China behoort tot de 14 grootste handelsnaties. Ondanks de economische ontwikkelingen van de laatste jaren heeft het land nog vele kenmerken van een ontwikkelingsland. De infrastructuur is gebrekkig; onderwijs en gezondheidszorg blijven achter. De welvaart is niet gelijk verdeeld. De kustprovincies profiteren over het algemeen meer van de toegenomen welvaart dan het binnenland.

De politieke geschiedenis van het land is zeer afwisselend. Tijdens de revolutie van 1911 werd in China het keizerrijk afgeschaft en werd het land een republiek. Na een lange periode van instabiliteit, strijd met Japan en burgeroorlog werd China in 1949 onder leiding van Mao Zedong een communistisch land. Na de dood van Mao in 1976 werd Deng Xiaoping in 1978 de nieuwe sterke man. Deng begon met economische hervormingen die waren gebaseerd op een sterk geloof in marktwerking. Sinds die tijd is de Chinese economie zeer gegroeid en krijgen economische belangen prioriteit. Tot politieke hervormingen heeft dit echter niet of nauwelijks geleid. China blijft een land geregeerd volgens de communistische traditie. Volgens de Chinese overheid is het land een «socialistische markteconomie», met een doorslaggevende rol voor de centrale overheid in Beijing. Er worden voorzichtige pogingen ondernomen om te komen tot grotere regionale en lokale autonomie.

In 1997 overleed sterke man Deng Xiaoping. Sinds die tijd is er sprake van een collectief leiderschap. Jiang Zemin is daarbij staatshoofd, partijleider en voorzitter van de Centrale Militaire Commissie. Sinds het Volkscongres (parlement) van maart 1998 is Zhu Rongji premier en Li Peng voorzitter van het Volkscongres.

2. Bezoek aan Beijing

In de hoofdstad Beijing heeft de delegatie een bezoek gebracht aan het Chinese parlement, het Volkscongres. Dit parlement komt één keer per jaar in maart bijeen in totale samenstelling. Het Volkscongres is het hoogste wetgevende orgaan en heeft tevens tot taak de leden van de ministerraad aan te wijzen. De laatste verkiezingen vonden plaats in maart 1998. Het nieuwe Volkscongres heeft Li Peng, tot dan toe premier, gekozen tot voorzitter. Het reguliere parlementaire werk vindt plaats in een permanente commissie bestaande uit 155 leden van het Volkscongres. Er bestaan negen vaste commissies. Het parlement houdt zich voornamelijk bezig met wetgeving op sociaal economisch gebied en op het terrein van veiligheid.

In het parlement wordt een discussie gevoerd over het toekennen van meer verantwoordelijkheden aan lokale besturen en democratisering van dat bestuur. Het lokaal bestuur wordt gevormd door stedelijke en dorpscomités (raden). Het parlement is bezig met wetwijzigingen die het mogelijk maken dat de bestuurders direct worden gekozen. Voorts moeten de raden de bevoegdheid krijgen de bestuurders te ontslaan en moeten de besluiten van de raden worden gepubliceerd. Er zijn in China ongeveer 920 000 lokale comités.

De delegatie heeft van gedachten gewisseld met leden van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken onder leiding van de vice-voorzitter van de commissie, mevrouw Li Shuzheng. Mevrouw Li verwelkomde het bezoek van de Nederlandse delegatie. Het is het eerste bezoek sinds lange tijd en dergelijke bezoeken dragen bij aan wederzijdse vriendschap en begrip.

De discussie vond plaats in de vorm van een werkconferentie aan de hand van een aantal thema's.

Voor wat betreft de *economie* stelde mevrouw Li dat in China ongeveer 20 jaar geleden is besloten om economische hervormingen door te voeren. De hervormingen hebben China opengesteld voor het buitenland en hebben gezorgd voor een grote vooruitgang. De gemiddelde jaarlijkse economische groei bedraagt 9% en de groei per capita is 8,7%. Dit is meer dan het wereldgemiddelde. Het inkomen per huishouden is gemiddeld twee keer zo hoog geworden. De situatie is in China als gevolg van de groei veel beter geworden, maar er blijft nog veel te doen. Het doel van de economische hervormingen is de centraal geleide planeconomie om te bouwen tot een socialistische markteconomie. De socialistische markteconomie is een markteconomie zonder verandering van het politieke systeem.

China kent grote economische stabiliteit, maar er zijn wel gevaren. De grote overstromingen van afgelopen zomer langs de rivier Yangtze en in het noordoosten hebben veel schade veroorzaakt. Ongeveer 22% van de landbouwgronden is beschadigd. Dit is een areaal van 22,2 miljoen hectare. Hierdoor zijn 223 miljoen mensen (18% van de totale bevolking) direct getroffen. China is in dit verband Nederland zeer erkentelijk voor de hulp die werd geboden tijdens de overstromingen.

Een tweede gevaar voor de Chinese economie is de Azië-crisis. Deze heeft een negatieve invloed op de Chinese economie, inclusief Hong Kong. De Chinese regering heeft overigens maatregelen genomen (bijvoorbeeld geen devaluatie van de munt) om de schade te beperken.

China is vast van plan de hervormingen voort te zetten en in 1998 wordt naar alle waarschijnlijkheid een groei van 8% bereikt.

De handel tussen Nederland en China stijgt nog steeds. Dit jaar bedraagt het stijgingspercentage 14%. Nederland is de vierde Europese investeerder in China. Ook wordt tussen beide landen samengewerkt op het gebied van landbouw, landbouwtechnologie en landbouwonderwijs. Er zou volgens China meer aandacht moeten worden besteed aan het midden en westen van het land. Daar is meer steun nodig.

Ook op *politiek gebied* vinden in China hervormingen plaats. Het betreft hier hervormingen op typisch Chinese wijze. Er wordt niet gestreefd naar een copie van het westers model van democratie en democratische instituties. Het politieke systeem in China heeft in 50 jaar goede diensten bewezen en behoeft dan ook geen wezenlijke veranderingen. Wel wordt gewerkt aan enige aanpassingen en verbeteringen, waarbij de socialistische democratie in stand blijft en er meer macht aan het volk wordt gegeven. In de verdere toekomst bestaat de mogelijkheid dat het kiesrecht wordt uitgebreid. Dit is echter afhankelijk van de economische ontwikkelingen. Nu zijn er nog te veel analfabeten. Er is in dit verband een nauwe relatie met de verbetering van het juridisch systeem. De zogenaamde rule of law, die tijdens de Culturele Revolutie ernstig in het gedrang is gekomen, moet worden verbeterd en uitgebouwd. Voorts zijn er hervormingen in het lokaal bestuur. Het parlement zal binnenkort instemmen met een wettelijk raamwerk voor de verkiezing van stads- en dorpsraden. Ook zijn er hervormingen op het terrein van de staatsbedrijven en van regeringsinstellingen. Het aantal ministeries is verminderd van 40 naar 29. Tenslotte zal de controle op de uitvoering en naleving van wettelijke voorschriften verbeteren.

Ook binnen het leger vindt herstructurering plaats. Het aantal militairen wordt met één miljoen teruggebracht en later nog eens met een half miljoen. Ook de corruptie in het leger wordt aangepakt. Zo kunnen militairen niet langer grote economische belangen hebben.

Volgens mevrouw Li zijn de *mensenrechten* van groot belang voor China. Het land heeft weinig traditie op dit terrein. De geschiedenis van China wordt gekenmerkt door autocraten. De communistische partij heeft gevochten voor democratie en tegen autocratie. In de Volksrepubliek

bestaat veel aandacht voor economische vraagstukken, inclusief de rechten van werknemers. China is partij bij 17 mensenrechtenverdragen, meer dan de Verenigde Staten. Volgens mevrouw Li zijn mensenrechten niet volgens een absoluut concept vast te stellen. Per land kunnen verschillen bestaan. China is een ontwikkeld land, maar sommige delen zijn achtergebleven. Voor de regering ligt dan ook de prioriteit bij economische ontwikkeling. Een goede economie is voorwaarde voor mensenrechten. Voedsel en kleding staan voorop. Er is kritiek uit de wereld op het mensenrechtenbeleid in China, maar strafbare feiten moeten worden aangepakt. Als voorbeeld werd daarbij genoemd de grote campagne tegen de corruptie, die heeft geleid tot veel arrestaties, ook van betrokken autoriteiten. China vindt dat dialoog voorop moet staan bij de mensenrechten. De dialoog moet worden gevoerd op basis van wederzijds respect. Er is geen sprake van een absoluut gelijk of ongelijk hebben. Tegelijkertijd kan er geen sprake zijn van inmenging in interne aangelegenheden en heeft ieder land recht op een keuze voor een eigen ontwikkelingsconcept.

De eenheid van China, zoals die reeds sinds 2000 jaar bestaat, is uitgangspunt bij de benadering van het *minderhedenvraagstuk*. Het land kent 54 minderheden. Autonomie is wel mogelijk. Deze is toegekend aan 5 regio's, waaronder Tibet. Deze autonomie gaat verder dan de reguliere provinciale bevoegdheden. Tibet is al 700 jaar een deel van China en het streven naar onafhankelijkheid wordt door niemand erkend. De Dalai Lama is aanvoerder van een beweging die wel streeft naar onafhankelijkheid. Mevrouw Li ontkende dat er sprake is van schending van de mensenrechten in Tibet. Het vroegere systeem in Tibet, waarin zelfs slavernij voorkwam, was veel wreder dan nu. Nu is er meer sprake van een democratische situatie. Op een vraag vanuit de delegatie of een dialoog met de Dalai Lama mogelijk is, antwoordde mevrouw Li dat dit geen probleem is, maar dat de Dalai Lama moet erkennen dat Tibet een deel is van China en niet langer steun moet verlenen aan de gedachte van afscheiding.

Gelet op de eenheid van China is onafhankelijkheid van Taiwan voor de Volksrepubliek niet bespreekbaar. Taiwan blijft een Chinese provincie en kan dus niet deelnemen aan internationale organisaties. Het is wel mogelijk dat Taiwan dezelfde status krijgt als Hong Kong volgens het principe één land, twee systemen. Hereniging van Taiwan met China zou op die basis gestalte moeten kunnen krijgen.

De delegatie heeft een bezoek gebracht aan het Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation (MOFTEC). Daar vond een gedachtewisseling plaats met mevrouw Zhu Wen, director general of the department of international cooperation. Volgens mevrouw Zhu heeft China sinds 1978 een snelle ontwikkeling doorgemaakt. Ook de handel met Nederland is sinds 1986 met 26% gegroeid. De Azië-crisis heeft slechts een beperkt effect op de Chinese economie. Dit wordt onder meer veroorzaakt doordat de financiële markt niet geheel open is gesteld. Er zijn wel effecten op de handel met de buurlanden en ook de devaluaties die elders zijn uitgevoerd werken door. Doordat de financiële situatie relatief goed is, zal China volgens mevrouw Zhu niet hoeven devalueren. De economische hervormingen zullen ondanks de tegenwind worden voortgezet. Hierbij moet veel aandacht worden besteed aan de financiële sector, omdat in die sector het tempo van hervorming achterloopt. Investerings worden vooral gepleegd in de infrastructuur, de woningbouw en de landbouw. Nederland biedt vooral hulp via technische middelen en expertise. Daarnaast vinden uitwisselingen plaats, bijvoorbeeld in het onderwijs. Sinds 1970 hebben 2200 Chinese studenten in Nederland gestudeerd en 22 Nederlandse studenten in China. Er bestaan relaties tussen Nederlandse en Chinese universiteiten.

Mevrouw Zhu verklaarde zeer ongelukkig te zijn met de Nederlandse voornemens om het aantal landen dat voor ontwikkelingshulp in aanmerking komt te verminderen. In China wonen nog steeds meer dan 50 miljoen arme mensen. Dat feit alleen al rechtvaardigt de Nederlandse hulp.

De delegatie heeft voorts een ontmoeting gehad met de voorzitter van de vaste commissie voor milieu en natuurlijke hulpbronnen van het parlement, de heer Qu Geping. Er is een goede samenwerking tussen Nederland en China op milieugebied. Belangrijk in het Chinese milieubeleid is de uitvoering en naleving van regels. Er zijn nieuwe wettelijke voorschriften tot stand gekomen voor chemisch afval en voor de bescherming van de waterkwaliteit. Verder wordt veel aandacht geschonken aan voorlichting teneinde het milieubewustzijn te vergroten en aan wetenschappelijk onderzoek.

Het gebruik van kunstmest is niet verboden, ondanks dat in sommige gebieden de grond door overmatig gebruik daarvan is aangetast. Maatregelen hieromtrent worden overwogen.

In de grote steden zijn de verkeersproblemen heel groot. Er bestaat geen controle op het aantal auto's. Het aantal is enorm toegenomen en daarmee de opstoppingen. Het gebruik van loodvrije benzine wordt gestimuleerd. In sommige plaatsen is loodhoudende benzine verboden. Maar er is verzet van de autofabrikanten en dat betekent dat in dit dossier slechts geringe vooruitgang wordt geboekt. De regering doet veel aan voorlichting over autogebruik en de milieuschade die dit veroorzaakt. Jongeren willen echter graag een auto hebben en dat is moeilijk te bestrijden. De verwachting is dat het aantal auto's verder zal stijgen. Fietsen worden steeds minder populair.

Op het ministerie van Financiën heeft de delegatie gesproken met de heer Li Yan Ling, vice-minister, verantwoordelijk voor landbouw-aangelegenheden en met de heer Zhu Xian, belast met internationale aangelegenheden.

Door de munt niet te devalueren heeft China een bijdrage geleverd aan bestrijding van de financiële crisis in Azië. De economische groei wordt bevorderd door de vraag te stimuleren en investeringen uit te breiden. Investeringen bevorderen de consumptie en worden fiscaal gestimuleerd. Bij de investeringen wordt veel aandacht gegeven aan de infrastructuur. De heer Li verwachtte dat in 1998 8% groei kan worden gehaald. De markt voor verzekeringen zal in China worden geopend. Bedrijven zijn welkom. De centrale bank is zeer geïnteresseerd in de monetaire ontwikkelingen in Europa en is voornemens een reserve van nieuwe Euro's in te kopen. Er bestaat een klein begrotingstekort en voorzichtigheid daarbij is geboden. Voor de lagere overheden is het niet toegestaan een begrotingstekort te hebben. De begroting wordt voor 90% gedekt uit belastingmiddelen. De belasting wordt geheven door de centrale overheid en voor een klein deel door het lokaal bestuur. Sinds 1994 stijgt de belastingopbrengst, ondanks de problemen met de inning. Die inning wordt verbeterd, onder meer door de invoering van een nieuw controlesysteem bij de staatsbedrijven. Er vindt een intensievere controle plaats op de boekhouding.

Aan boeren worden geen directe leningen verstrekt. Lokale overheden geven wel rentesubsidies. De banken zijn terughoudend en de procedures voor goedkeuring van de lening zijn omslachtig en bureaucratisch. Bij de investeringen wordt aandacht gegeven aan milieu-aspecten. Het parlement hecht daar ook aan en oefent toezicht uit op de uitvoering van het milieubeleid. Er worden investeringen gedaan in typische milieu-projecten, zoals bosbouw en water. Voor de bovenloop van de rivieren is een kapverbod ingesteld om verdere erosie te voorkomen. Verder worden meren uitgebaggerd, zodat het water beter kan worden opgevangen. Er

wordt veel nieuw bos aangeplant, om daarmee onder meer woestijnvorming te voorkomen.

De delegatie is ontvangen voor een korte ontmoeting door de heer Li Peng, voorzitter van het Volkscongres. De heer Li was tot maart 1998 premier en is door het nieuwe parlement gekozen tot voorzitter. Het parlement van China bestaat uit 3000 leden en komt eens per jaar bijeen voor een plenaire zitting. De plenaire vergadering neemt een groot aantal besluiten over wetgeving en heeft verder het recht de president en de leden van de regering aan te wijzen. Het Volkscongres kiest uit haar midden een permanente commissie van 155 leden die eens per twee maanden bijeenkomt. De heer Li is ook voorzitter van de permanente commissie. De permanente commissie fungeert als parlement en heeft als belangrijkste taken controle op de regering en het tot stand brengen van wetgeving. Er zijn in het parlement negen vaste commissies, die de wetgeving voorbereiden. De belangrijkste discussies in het parlement worden gevoerd over de plannen van de communistische partij om de «rule of law» te versterken en de democratisering te bevorderen. De democratisering zal vooral op lokaal niveau gestalte krijgen door de meer directe verkiezing van lokale bestuurders. Ook wordt gestreefd naar meer decentralisatie.

Op het ministerie van Buitenlandse Zaken heeft de delegatie gesproken met de vice-minister, de heer Wang Yingfan. De heer Wang stelde dat voor China de economische ontwikkeling voorop staat. Voor economische groei en verbetering van de levensstandaard is vrede en samenwerking een noodzakelijke voorwaarde. China wil daarbij een constructieve rol spelen. Met Europa zijn de relaties op diverse terreinen verbeterd (economie, cultuur). De heer Wang sprak de hoop uit dat Europa een belangrijker rol zal gaan spelen in de wereldpolitiek. Nu zijn de Verenigde Staten te dominant. China streeft naar een multipolaire wereld. Door de Azië-crisis is de handel met de buurlanden verminderd, terwijl die met de Verenigde Staten en met Europa is toegenomen. Een goede relatie tussen China en Europa heeft dus aan gewicht gewonnen. China steunt het integratieproces in Europa en de invoering van de Euro die daar een gevolg van is.

China zou graag willen toetreden tot de wereldhandelsorganisatie WTO, maar door de Verenigde Staten en Europa wordt een te hoge prijs gevraagd.

De relaties tussen China en India moeten worden verbeterd. Een oplossing van de grensproblemen is daarvoor noodzakelijk. Aan de grens is nu overigens sprake van een rustige situatie door wederzijdse inspanningen. President Jiang Zemin heeft onlangs een succesvol bezoek gebracht aan India wat heeft bijgedragen aan het wederzijdse respect. De door India genomen kernproeven zijn voor China zeer onverwacht gekomen. De door India genoemde reden voor de kernproeven, nl. Chinese bedreigingen, zijn door de Volksrepubliek als schokkend ervaren. De kernproeven hebben de spanningen verhoogd. China hecht aan stabiliteit in de regio en daarvoor zijn goede relaties met India en ook met Rusland nodig. De Chinese inspanningen moeten nu echter positief door India worden beantwoord.

De heer Wang was van opvatting dat de mensenrechtendialoog van China met de Europese Unie tot resultaten heeft geleid. Het wederzijdse begrip is vergroot. De contacten moeten worden voortgezet en China wil graag ervaringen opdoen bij de opbouw van de rechtstaat. Er blijven wel verschillen tussen Chinese regels en de internationale standaard, maar het overleg moet worden voortgezet.

De Volksrepubliek heeft een aantal mensenrechtenverdragen getekend, maar tegelijkertijd een klein aantal voorbehouden gemaakt. Bij het mensenrechtenbeleid moet rekening worden gehouden met specifieke

Chinese omstandigheden, zoals het grote aantal analfabeten en de enorme omvang van de bevolking. China vindt het belangrijk dat hervorming, ontwikkeling en stabiliteit in het land in evenwicht zijn. In de nabije toekomst zullen de vrijheid van meningsuiting en van vereniging serieus worden bekeken.

Naar aanleiding van een vraag over specifieke gevallen van schending van mensenrechten zei de heer Wang dat deze gevallen een rol spelen in de dialoog met de Europese Unie. De discussie hierover levert echter vaak problemen op, omdat er zoveel onduidelijk is over de situatie van de genoemde personen. Over sommige zaken blijven verschillen van inzicht bestaan. China behandelt mensen volgens eigen regelgeving, terwijl anderen vinden dat dit niet kan. De eigen wet- en regelgeving is echter voor China doorslaggevend. De situatie is echter wel verbeterd. Op straat kan open worden gesproken. Het is echter onmogelijk, gelet op de enorme omvang van de bevolking en de lage levensstandaard van grote groepen, dat iedereen kan leven volgens de westerse norm. De economische ontwikkeling van China staat voorop en daarvoor is een stabiele situatie noodzakelijk.

Bij het bezoek aan All China Women's Federation (ACWF) heeft de delegatie van gedachten gewisseld met mevrouw Zou Xiaoqiao, vice-voorzitter van de federatie, en enkele medewerkers. De ACWF is opgericht in 1949 en heeft tot doel de gelijkwaardigheid tussen mannen en vrouwen te bevorderen. De federatie brengt advies uit aan de regering en heeft ook een zekere invloed in het Volkscongres. De ACWF heeft veel contacten in het buitenland en is onder meer waarnemer bij de ECOSOC (Verenigde Naties).

De vrouwen spelen een belangrijke rol bij de economische ontwikkeling van China. Veel vrouwen nemen deel aan het arbeidsproces. Vrouwen kunnen bedrijven beginnen en dat gebeurt steeds meer. In de landbouw zijn veel vrouwen werkzaam. Ongeveer 60% van het werk daar wordt door vrouwen verricht. De ACWF heeft vanaf haar oprichting sterk gestimuleerd dat vrouwen een baan hebben. Nu is er ook veel aandacht voor de vertegenwoordiging in de politieke besluitvorming. Er zijn twee vrouwelijke vice-voorzitters van het Volkscongres en twee vrouwelijke ministers. De ACWF probeert een verdere toename van het aantal vrouwen te bevorderen. Hiertoe wordt o.a. veel overleg gevoerd met het ministerie van human resources.

De communistische partij heeft gelijkwaardigheid van mannen en vrouwen altijd hoog in het vaandel gehad. In de partijstatuten is dit beginsel vastgelegd. Veel vrouwen zijn betrokken geweest bij de machtsovername in 1949. Daarna werd altijd veel reclame gemaakt voor het zoveel mogelijk betrekken van vrouwen. Er zijn echter slechts weinigen op verantwoordelijke posities terechtgekomen. Nu vindt een inhaalslag plaats. De regering geeft steun aan dit proces en bij het personeelsbeleid bijvoorbeeld geldt dat bij gelijke geschiktheid een vrouwelijke kandidaat wordt benoemd.

3. Bezoek aan Wuhan

In Wuhan heeft de delegatie een bezoek gebracht aan de Yangsigang Container Terminal en gesproken met de heer Feng Chang Hua. Deze terminal is gesticht in 1966 en is 35 000 m² groot. Er werken 400 personeelsleden. Door de economische groei van de laatste jaren zijn de activiteiten enorm uitgebreid. De capaciteit bedraagt nu 40 000 containers per jaar. Nederland geeft hulp aan de terminal in de vorm van software voor de bediening. Hierdoor kan extra capaciteit van 30 000 containers worden geschapen. Tijdens een rondleiding over het terrein heeft de delegatie met eigen ogen de ontwikkelingen kunnen aanschouwen.

De delegatie heeft voorts een ontmoeting gehad met enkele vertegenwoordigers van de Hubei Water Conservancy Department. Daarbij is van gedachten gewisseld over het waterbeheer van de rivier Yangtze en de overstromingen die in de zomer van 1998 de provincie Hubei hebben geteisterd.

De Yangtze is de grootste rivier van China. De provincie Hubei ligt in het middengebied en heeft altijd problemen met de afvoer van het rivierwater. Er is altijd gepoogd de problematiek aan te pakken door uiterwaarden te creëren en door zijrivieren open te stellen. De economische groei en het ruimtebeslag dat daar het gevolg van is, maakt het moeilijker deze weg te volgen. Veel uiterwaarden zijn ingepolderd voor de vestiging van mensen en economische activiteiten. Ook de opvangcapaciteit van de bovenloop van de rivier is verminderd en daardoor komt steeds meer water snel naar beneden. Ook de ontbossing in het gebied van de bovenloop zorgt ervoor dat het water steeds sneller naar beneden komt. De overstromingen van 1998 waren de ernstigste sinds 1954. Er was sprake van een krachtige stroom, met drie sterke golven in enkele dagen. Het waterniveau was nog nooit zo hoog en bleef gedurende 50 dagen op dat hoge peil. Er waren 5000 gevaarlijke plaatsen en 540 plekken waar de dijken lekken en gaten vertoonden. Er zijn twee miljoen soldaten en 100 000 politiemannen ingezet om de overlast te bestrijden. Door het hoge water was er 43 dagen geen scheepvaart mogelijk op de rivier. Ook dit heeft grote economische schade veroorzaakt. Om te voorkomen dat de situatie zich herhaalt worden de dijken versterkt. Een project van de centrale regering moet ervoor zorgen dat in drie à vier jaar de dijken versterkt en verhoogd zijn. Verder is het nodig dat extra opslagreservoirs worden aangelegd. Ook vindt herhuisvesting van mensen plaats vanuit de uiterwaarden naar hoger gelegen gebieden. Een en ander vindt plaats op basis van een wet.

China stelt Nederlandse ondersteuning bij dijkversterking zeer op prijs. Hierbij moet vooral worden gedacht aan verbetering van de dijkconstructie en de fundering van de dijken. Nederland zou zeer goed technische en financiële steun kunnen bieden.

Verzekering tegen overstromingsschade is slechts beperkt mogelijk. Voor een ramp van een zo grote omvang is er geen verzekering. Er wordt wel subsidie verstrekt aan slachtoffers en er wordt gepoogd voedsel te garanderen, evenals basisvoorzieningen zoals onderwijs en gezondheidszorg. Financiële compensatie vindt niet plaats. Met betrekking tot de herhuisvesting, waarbij mensen in de gelegenheid worden gesteld om naar een veilige plaats te gaan, zijn fondsen ter beschikking gesteld door de centrale regering.

De delegatie heeft op locatie een bezoek gebracht aan Paizhou, een gebied dat afgelopen zomer te kampen heeft gehad met de overstroming van de Yangtze. Er werd geconstateerd dat de schade enorm groot is. Er wordt gewerkt om tot herstel te komen, maar er moet nog veel inspanning geleverd worden.

In het dorp Guanyao heeft de delegatie zich een beeld gevormd van het plaatselijk bestuur en de ontwikkelingen tot democratisering die op dat vlak plaatsvinden. Guanyao heeft 2200 inwoners. Na 1990 zijn er stappen gezet om te komen tot een meer democratisch bestuur. De eerste stap was de registratie van de kiezers. Vervolgens zijn de kandidaten voor een soort dorpsraad geselecteerd. Deze selectie vond plaats na een discussie in het dorp. Iedereen kan zich kandidaat stellen en de kandidaatstelling vindt plaats in meerdere rondes. Uiteindelijk blijft een aantal kandidaten over en daarover wordt schriftelijk gestemd. De raad heeft zeggenschap over jaarlijkse programma's op diverse terreinen. Financiering van die programma's gebeurt door afroeping van de opbrengsten van dorpsbedrijven, zoals bosbouw of visvangst. De belangrijkste beslissingen

worden genomen door een vergadering van alle dorpsbewoners. Deze besluitvorming wordt door de raad voorbereid. De leiders van het dorp worden via een vergelijkbare procedure gekozen.

In de stad Wuhan heeft de delegatie een bezoek gebracht aan de Wuhan Iron & Steel Company (WISC). De WISC is één van de grootste staalfabrieken in China en is een staatsbedrijf. Er werken 120 000 mensen, waarvan 40 000 direct in de staalproductie. Er wordt ongeveer 6 miljoen ton staal geproduceerd op jaarbasis. Naast de staalproductie kent het bedrijf veel extra's, zoals huisvesting voor personeelsleden, scholingsfaciliteiten, culturele voorzieningen, sport en gezondheidszorg. Er vindt op dit moment een overgang plaats naar een markteconomie. Het bedrijf wordt concurrerend gemaakt. Dit betekent bijvoorbeeld dat veel van de dienstverlenende onderdelen, die niet direct zijn gericht op de staalproductie, moeten worden verzelfstandigd. Verder zal het aantal personeelsleden moeten worden verminderd. Het doel is om de kosten te reduceren, meer gevarieerde producten aan te bieden en meer gebruik te maken van moderne technologie. Het gaat om kwaliteitsverbetering van de producten. Deze kwaliteitsverbetering zal leiden tot een betere concurrentiepositie en betere perspectieven voor de export. Het benodigde kapitaal om deze doelen te bereiken komt van de regering. Met betrekking tot milieuschade die door het bedrijf wordt veroorzaakt is er aandacht om dit te verminderen. Bij de nieuwe investeringen wordt rekening gehouden met milieuaspecten. Ongeveer 8% van de investeringen is ten behoeve van verbetering van het milieurendement. Zo is er een rookgasreinigingsinstallatie aangeschaft die van eerste klas kwaliteit is. De afvoer van de producten vindt plaats via de rivier naar de kust. Tijdens de overstromingen is er een maand geen vervoer over de rivier mogelijk geweest. De spoorwegen hebben zoveel als mogelijk voor een alternatief gezorgd, maar het bedrijf heeft wel grote schade geleden.

4. Bezoek aan Shanghai

Het Nederlandse consulaat-generaal heeft voor de delegatie een uitgebreide briefing verzorgd. De heer Evert Raaijmakers (Dutch Business Association, DBA) ging in zijn inleiding in op de positie van de DBA. Deze organisatie probeert de contacten tussen Nederlandse bedrijven en Chinezen in Shanghai te bevorderen. Informatie-uitwisseling is daarbij van groot belang. De DBA is lokaal georganiseerd, omdat de regionale en plaatselijk verschillen in China en de afstanden zo groot zijn dat een landelijke organisatie niet zinvol is.

Volgens de heer Raaijmakers is China bezig met een grote efficiency operatie. Zo wordt het leger gereorganiseerd, vooral op het vlak van het verminderen van de grote economische belangen die het leger nu heeft. De top van het leger moet losser komen te staan van het bedrijfsleven en de belangenverstrengeling moet worden beëindigd. Verder wordt het aantal ministeries verminderd en worden de staatsbedrijven geprofessionaliseerd. Een groot probleem in China is de grote bureaucratie en het banksysteem dat niet optimaal functioneert. De buitenlandse schulden bedragen ongeveer 110 miljard gulden, in de binnenlandse schulden bestaat geen inzicht. De bureaucratie zorgt ervoor dat de beslissingen op centraal niveau in Beijing worden genomen, maar dat uitvoering gebeurt op lokaal niveau. Een en ander loopt niet altijd gestroomlijnd. Er worden pogingen gedaan een uniform ordeningssysteem van de grond te krijgen. De financiële problemen worden opgelost door de enorme spaarquote.

Professor Peng vroeg in zijn inleiding aandacht voor de ontwikkelingssamenwerking tussen Nederland en China. Als voorbeeld noemde hij het gebied Huoshan waar een project sinds mei 1998 door Nederland wordt gefinancierd. Het betreft hier een project dat is gericht op een aantal

aspecten, zoals verbetering van de landbouw, het onderwijs en de gezondheidszorg. Bij het project wordt zoveel mogelijk gepoogd mensen te laten deelnemen, vooral huishoudens. Er is sprake van een flexibele invulling en er worden geen strikte doelstellingen gehanteerd. Bij het project wordt samengewerkt met bestaande officiële (overheids)-instanties. Duurzaamheid (inclusief die van de instituties) is een belangrijk uitgangspunt. Het project geniet grote bekendheid in het gebied. De kosten bedragen 20 miljoen gulden voor een periode van vijf jaar.

De heer Gunaratnam heeft de delegatie geïnformeerd over de waterproblematiek in China. In het land stromen 50 000 rivieren. Het noorden heeft een watertekort, terwijl het zuiden regelmatig wordt geteisterd door overstromingen. Een groot probleem is de erosie, die zorgt voor een te snelle afvoer van water. Daarnaast is meer opslagcapaciteit noodzakelijk. Daartoe zijn verschillende dammen gebouwd. Ook de zogenaamde drieklovendam in de Yangtze zou kunnen zorgen voor een grote extra opslagmogelijkheid en daarmee de druk op de benedenloop van de rivier verminderen. Tot voor kort waren er veel problemen met sediment dat zich vormt op de bodem van stuwwerken, zodat deze steeds minder water konden bevatten, maar nieuwe technieken hebben dit probleem grotendeels opgelost. De verontreiniging van water is een zorgelijk punt. De verontreiniging wordt voornamelijk veroorzaakt door de industrie en door afval. Integratie van afvalstromen moet op plaatselijk niveau nog van de grond komen.

De Nederlandse rol bij de waterproblematiek zou volgens de heer Gunaratnam kunnen liggen in steun voor dijkverzwaring, hulp bij het uitbaggeren van rivieren en steun bij verbreding van rivierbeddingen. Deze hulp kan in de vorm van technische assistentie, maar moet meer zijn dan alleen enkele voorbeeldprojecten.

De delegatie is officieel door het gemeentebestuur van Shanghai ontvangen en heeft een beleefdheidsbezoek gebracht aan de heer Sha Lin, vice-voorzitter van de permanente commissie van het stadsparelement. Shanghai heeft de laatste vijf jaren een enorme economische groei gekend van gemiddeld 13,8% per jaar. De stad heeft ongeveer 15 miljoen inwoners en heeft typisch grootstedelijke problemen, zoals verkeerscongestie en milieuverontreiniging. De hervorming en de economische groei zorgt ervoor dat die problemen aangepakt kunnen worden. Er is een grote reconstructie van de stad aan de gang, waarbij veel hoogbouw is gepleegd en veel nieuwe wegen zijn aangelegd. Mede hierdoor zijn ruim één miljoen mensen verhuisd van de binnenstad naar de buitenwijken van de stad.

Pudong is de nieuwe zakenwijk van Shanghai. De delegatie heeft kennis kunnen nemen van de snelle ontwikkelingen daar. De gemiddelde groei van Pudong bedraagt 20% sinds 1990 en er wonen nu 1,54 miljoen mensen. De wijk wordt opgezet als een combinatie van wonen, werken en recreëren. Er is veel dienstverlening, maar ook een tuinbouwgebied en een groot centraal park. Er zal een groot internationaal vliegveld met een capaciteit van 70 miljoen passagiers worden aangelegd. De grote trots van het gebied is de Jinmao-toren. Deze is 420,5 meter hoog, telt 88 etages en heeft een oppervlakte van 290 000 m².

Tenslotte heeft de delegatie een bezoek gebracht aan de China Europe International Business School (CEIBS). Deze opleiding is tot stand gekomen door samenwerking tussen de Europese Unie, MOFTEC en het gemeentebestuur van Shanghai. België, Frankrijk en Spanje geven directe steun. De Europese Unie geeft financiële middelen. De school is de belangrijkste business-school in China. Op de school worden managers opgeleid die kunnen functioneren in China, maar ook in een internationale

omgeving. Studenten moeten socialiseren volgens de internationale standaard. De school fungeert als het ware als een brug tussen China en Europa. De belangrijkste doelen van de school zijn op dit moment het blijven van de meest vooraanstaande opleiding in China, een bijdrage te leveren aan verbetering van de Chinees Europese relatie en financieel onafhankelijk worden.

5. Conclusies

Uit de gesprekken, die in alle in een open en constructieve sfeer werden gevoerd, zijn de volgende hoofdpunten naar voren gekomen.

1. China voert een beleid dat gericht is op «reform en opening-up» in alle sectoren van de samenleving.
2. Het land maakt in korte tijd veranderingen door, waarbij de planeconomie wordt omgezet in een «socialistische markteconomie». Hierbij blijft het uitgangspunt dat de regeringsmacht in één hand is. Er vindt voorzichtige decentralisatie plaats van uitvoeringstaken naar de lagere overheden. De centrale overheid kan desgewenst steeds ingrijpen.
3. Teneinde de ambitieuze doelstellingen ten aanzien van de modernisering van het land te financieren, worden de voorbereidingen getroffen voor de invoering van een algemeen belastingstelsel. Staatsbedrijven dienen volgens marktprincipes te functioneren.
4. China hecht zeer aan de eigen politieke en economische stabiliteit ook in relatie tot de economische situatie in overig Azië.
5. De mensenrechten zijn bespreekbaar, maar het belang voor een ongestoorde economische ontwikkeling en handhaving van de stabiliteit staan in de praktijk voorop.
6. Er wordt een begin gemaakt met de hervorming van het rechtssysteem. Concrete vooruitgang is, voor zover de delegatie heeft kunnen nagaan, nog niet geboekt.
7. De economische en politieke relatie met Nederland wordt van relatief groot belang geacht en vereist intensivering.
8. Tijdens het bezoek aan het overstromingsgebied is duidelijk geworden dat de schade omvangrijk is en dat er veel inspanningen nodig zijn om tot herstel te komen.

Zondag 1 november 1998

- Aankomst van de delegatie in Beijing
- Bezoek aan de Grote Muur
- Briefing door de Nederlandse ambassade

Maandag 2 november 1998

- Ontmoeting met de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van het Volkscongres. Discussie onder leiding van mevrouw Li Shuzheng, vice-voorzitter.
- Lunch met de voorzitter van de vaste commissie voor Buitenlandse Zaken van het Volkscongres, de heer Zeng Jianhui
- Ontmoeting met mevrouw Zhu Wen, MOFTEC
- Ontmoeting met de voorzitter van de vaste commissie voor Milieu van het Volkscongres, de heer Qu Geping
- Bezoek aan het Plein van de Hemelse Vrede

Dinsdag 3 november 1998

- Ontmoeting met de heer Li Yan Ling, vice-minister van Financiën
- Bezoek aan de Verboden Stad
- Bezoek aan de voorzitter van het Volkscongres, de heer Li Peng

Woensdag 4 november 1998

- Ontmoeting met de vice-minister van Buitenlandse Zaken, de heer Wang Yingfan
- Lunch in een Pekingse restaurant
- Bezoek aan de All China Women's Federation

Donderdag 5 november 1998

- Vertrek van Beijing naar Wuhan
- Bezoek aan de containerhaven Yangsi Port
- Gesprek met Hubei Water Conservancy Department

Vrijdag 6 november 1998

- Bezoek aan een overstromingsgebied in Jiayu County
- Bezoek aan het dorp Guanqiao

Zaterdag 7 november 1998

- Bezoek aan de Wuhan Iron & Steel Company (WISC)
- Vertrek Wuhan naar Shanghai

Zondag 8 november 1998

- Briefing door het consulaat-generaal
- Wandeling door typisch Shanghai's buurt
- Ontmoeting met de vice-voorzitter van de gemeenteraad, de heer Sha Lin.

Maandag 9 november 1998

- Bezoek aan Qingpu gevangenis
- Bezoek aan Pudong
- Wandeling over de Bund

Dinsdag 10 november 1998

- Bezoek aan de China Europe International Business School (CEIBS)
- Vertrek van Shanghai naar Amsterdam